

وضعیت حقوقی هرمز در میانه تقابل تهران و واشنگتن

سناریوهای آینده تنگه هرمز

تنگه هرمز صرفاً یک گذرگاه باریک میان خلیج فارس و دریای عمان نیست. این آبراه در نقطه تلاقی سه منطق متفاوت قرار دارد. حاکمیت دولت‌های ساحلی، آزادی کشتیرانی بین‌المللی و رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای، از جمله این موارد است. خبرآنلاین نوشت: از همین رو، هر بحران نظامی یا دیپلماتیک در پیرامون آن، علاوه بر پیامدهای فوری امنیتی و اقتصادی، بررسی بنیادین را مطرح می‌کند که آیا تنگه هرمز همچنان بر اساس قواعد عمومی حقوق بین‌الملل اداره خواهد شد یا فشارهای ناشی از بحران، زمینه را برای شکل‌گیری ترتیباتی تازه و حتی تلاش یک جانبه برای کنترل عبورومرور دریایی فراهم خواهد کرد؟ تحولات نظامی و مذاکرات ایران و آمریکا در سال جاری، این پرسش را از سطح بحث‌های نظری به موضوعی عملی تبدیل کرده است. اختلاف بر سر امنیت دریانوردی، محدودیت‌های دریایی، شرایط بازرگشایی تنگه و نقش نیروهای نظامی خارجی نشان می‌دهد که مسئله هرمز دیگر صرفاً به عبور ایمن کشتی‌ها محدود نیست، بلکه به بخشی از چانه‌زنی گسترده‌تر درباره امنیت منطقه‌ای، تحریم‌ها و حدود اعمال قدرت دولت‌ها تبدیل شده است. در چنین شرایطی، هرگونه توافق احتمالی می‌تواند پیامدهایی فراتر از روابط دو جانبه تهران و واشنگتن داشته باشد و بر برداشت دولت‌ها از قواعد حاکم بر تنگه‌های بین‌المللی اثر بگذارد. با این حال، برای تحلیل آینده حقوقی هرمز باید میان سه موضوع تمایز گذاشت. وضعیت حقوقی تنگه در حقوق بین‌الملل، کنترل عملی عبورومرور در شرایط بحران و ترتیبات سیاسی احتمالی برای مدیریت امنیت دریایی، این سه موضوع با یکدیگر ارتباط دارند، اما یکسان نیستند. دولت ممکن است در عمل توانایی ایجاد محدودیت یا افزایش هزینه عبور کشتی‌ها را داشته باشد، بی‌آنکه این توانایی به‌خودی‌خود برای آن حق حقوقی نامحدود ایجاد کند. همچنین، توافق سیاسی میان چنددولت نمی‌تواند بدون بررسی قواعد قابل اعمال، به نظر خودکار حقوق دولت‌های ثالث یا تعهدات بین‌المللی موجود را از میان ببرد.

◀ **حقوق بین‌الملل**

نقطه آغاز تحلیل حقوقی تنگه هرمز، کنوانسیون ۱۹۸۲ سازمان ملل متحد درباره حقوق دریاست. این کنوانسیون میان انواع مختلف آبراه‌ها و رژیم‌های عبور تمایز قائل می‌شود و برای تنگه‌هایی که در دریانوردی بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرند، قواعد ویژه‌ای در نظر گرفته است. اهمیت این تمایز در آن است که رژیم حقوقی حاکم بر یک تنگه را نمی‌توان صرفاً بر اساس عرض آن، موقعیت جغرافیایی یا ادعای سیاسی دولت‌های ساحلی تعیین کرد؛ بلکه باید موقعیت آبراه، کاربرد آن برای دریانوردی بین‌المللی و قواعد قراردادی و عرفی قابل اعمال را بررسی کرد. تنگه هرمز، به دلیل اتصال خلیج فارس به دریای عمان و از آن طریق به آب‌های آزاد، از مهم‌ترین گذرگاه‌های مورد استفاده برای دریانوردی بین‌المللی است. بخش‌های قابل توجهی از آب‌های این تنگه در محدوده دریای سرزمینی ایران و عمان قرار می‌گیرند؛ با این حال، قرارگرفتن آبراه در محدوده دریای سرزمینی دولت‌های ساحلی، به تنهایی به معنای اختیار نامحدود آنها برای جلوگیری از عبور کشتی‌های خارجی نیست. در نتیجه، اختلاف حقوقی درباره هرمز را باید در دو سطح بررسی کرد. نخست، تعیین قواعد قراردادی که برای هر دولت لازم‌الاجرا هستند؛ دوم، تشخیص قواعد عرفی که مستقل از عضویت در معاهده بر رفتار دولت‌ها حاکم‌اند. این تفکیک مانع از آن می‌شود که استدلال‌های سیاسی درباره آزادی کشتیرانی یا حاکمیت ساحلی، بدون بررسی دقیق مبانی حقوقی، به نتیجه‌ای قطعی تبدیل شوند.

◀ **آینده هرمز**

از این منظر آینده رژیم حقوقی تنگه هرمز را باید در پرتو رقابت میان سه سناریو ارزیابی کرد. بازگشت به ترتیبات پیشین، تثبیت نوعی کنترل یک‌جانبه یا شکل‌گیری نظامی مبتنی بر همکاری منطقه‌ای، هر سناریو از نظر حقوقی و سیاسی پیامدهای متفاوتی دارد و احتمال تحقق آن به نتیجه مذاکرات ایران و آمریکا، رفتار دولت‌های ساحلی و میزان مشارکت بازیگران بین‌المللی بستگی خواهد داشت. سناریوی نخست، بازگشت به وضعیت پیش از بحران است؛ یعنی احیای عبورومرور عادی کشتی‌ها در چارچوب قواعد موجود و تداوم ترتیبات فنی بین‌المللی برای مدیریت ترافیک دریایی. این گزینه از مزیت برخورداری از مبانی حقوقی شناخته‌شده و کاهش نیاز به مذاکره درباره یک نظام کاملاً جدید برخوردار است. با این حال، بحران سال ۲۰۲۶ نشان داده است که وجود قواعد حقوقی و سازوکارهای فنی، به تنهایی برای جلوگیری از اختلال گسترده در عبور کشتی‌ها کافی نیست. در گزارش‌های منتشرشده در سال ۲۰۲۶، از تلاش نمایندگان ایرانی برای تدوین چارچوبی حقوقی درباره مدیریت تنگه و تعیین شرایط عبور کشتی‌های خارجی سخن گفته شده است.

شنبه ۰۲ / ۰۸ / ۱۴۰۵ ۲۴ آکتبر ۲۰۲۶

سال هشتم شماره ۷۲۵۰۷

آرمان ملی – حمید شجاعی: تعامل مسئولان نظام با رهبر انقلاب همواره در بالاترین سطح خود اتفاق افتاده است و همواره در مقاطع مختلف مقامات کشور نزد رهبر انقلاب رفته و گزارش اقدامات نهاد متبوعه و همچنین ارزیابی از شرایط کشور را خدمت رهبری ارائه کرده‌اند و در مقابل نیز رهبری تحلیل‌ها، نظرات، پیشنهادات خود را در امور مختلف به مسئولان ارائه داده‌اند. رهبری شهید همواره این تعامل را با سران قوا و مسئولان کشور داشتند و همواره وحدت و انسجام ملی و بهرپز از ایجاد اختلاف و دو قطبی‌سازی در کشور نیز بخشی از بیانات و تأکیداتشان به مسئولان بود. حال رهبری فعلی آیت‌ا... سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای نیز به تاسی از رهبری شهید همین رویه را پیش برده‌ود در تعامل با مقامات و مسئولان کشور هستند. نگاهی به بیانیه‌های رهبر انقلاب در امور مختلف به خوبی نشان از آگاهی و اشراف ایشان نسبت به شرایط کشور دارد. چنانکه در دیدارهای مختلف مقامات لشکری و کشوری با رهبر انقلاب تمام مسائل به طور جامع مورد بررسی قرار گرفته و آیت‌ا... خامنه‌ای نیز نقطه نظرات و رهنمودهای خود را مطرح نموده‌اند. این رابطه متقابل و دوسویه نشان از تعامل مستمر و پایدار مسئولان با رهبر انقلاب حتی در شرایط حساس کنونی نه جنگ، نه صلح در کشور دارد. ارتباطی که می‌تواند موجبات دلگرمی جامعه و مسئولان بابت حضور، نظارت بر امورات کشور و حمایت از قوای مختلف را فراهم آورد.

◀ **حضور و نظارت**

انتخاب حضرت آیت‌ا... سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای به عنوان رهبر انقلاب در شرایط حساس و جنگی کشور و همچنین عدم حضور ایشان به جهت حفظ مراتب امنیتی باعث تشکیک برخی رسانه‌های ضد انقلاب و بیگانه‌گردید. اما بیانیه‌های صریح ایشان در مسائل مختلف از ایستادگی و استواری رهبر انقلاب خبر می‌دهد. حال اینکه این فقط بیانیه‌ها نبود که خطاب به مسئولان و ملت منتشر شد؛ بلکه دیدارهای رهبر انقلاب با مسئولان لشکری و کشوری نیز نشان داد مقامات کشور با رهبر انقلاب در هماهنگی لازم و کافی بسر می‌برند. چه اینکه در ماجرای پذیرش آتش بس و تفاهم اسلام‌آباد نیز این مساله با نگاه و هماهنگی کامل با رهبری انقلاب به انجام رسید. در همین راستا در نخستین دیدار در اردیبهشت ماه سرلشکر پاسدار خلبان علی عبداللّهی فرمانده ارگازگاه مرکزی حضرت خاتم‌الانبیاء(ع) که هم اکنون در جایگاه رئیس ستاد کل نیروهای مسلح نیز فعالیت می‌کند، خدمت فرمانده معظم کل قوا رسید و گزارشی از اقداماتی‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران اعم از ارتش جمهوری اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروهای انتظامی، امنیتی و مرزبانان کشور، وزارت دفاع و بسیجیان قهرمان تقدیم کرد و در این دیدار حضرت آیت‌ا... سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای؛ فرمانده معظم کل قوا ضمن قدردانی از آزاد رزمندگان سلحشور و شجاع و نیروهای مسلح مقتدر کشور، به دنبال تدابیر قبلی خود در طول جنگ تحمیلی سوم (جنگ رمضان) که در پرتو عنایات الهی پیروزی‌های شگفت‌انگیزی را به دنبال داشت و دشمنان را در دستیابی به اهداف پلیدشان ناکام گذاشت تدابیر جدید و راهگشایی برای تداوم اقدامات و مقابله مقتدرانه با دشمنان را ابلاغ فرمودند.

armanmeli.ir

«آرمان ملی» از دیدار رئیس مجلس با رهبر انقلاب گزارش می‌دهد

گره‌گشایی از مشکلات معیشتی مردم

◀ **دیدار ۷ ساعته**

دومین دیدار مسئولان نظام با رهبر انقلاب به ۱۸ مردادماه سال جاری بازمی‌گردد. جایی که دکتر مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور در آغاز سومین سال ریاست جمهوری‌اش به خدمت رهبر انقلاب رسید و به تفصیل درباره مسائل و مشکلات کشور به‌ویژه تأمین نیازهای معیشتی مردم، شرایط موجود جنگ تحمیلی سوم و آینده پیش‌رو، تحولات حوزه نظامی، راهکارهای ناظر به تأمین منابع و مدیریت مصارف «ریالی، ارزی و انرژی» و همچنین تعامل اقتصادی با طرف‌های خارجی تبادل نظر شد. دیداری که نکات مختلفی در باب آن در رسانه‌ها مطرح شد و اظهارات مختلفی هم در خصوص آن صورت گرفت. اما مهم‌ترین منبع خود رئیس‌جمهور بود که یک روز بعد در حاشیه دیدار با دبیران کل احزاب و سیاستون در خصوص این دیدار گفت: «ایشان از لحاظ جسمی در صحت و سلامت کامل بودند و رهنمودهای خود را ارائه فرمودند و دغدغه‌ها و مشکلات را گفتم و به راحتی راهم‌ترین توصیه رهبر معظم انقلاب دانست که در این جلسه ۷ ساعت در خدمت ایشان بودم و توانستم در خصوص تمام مسائل روز کشور گفت‌وگو کنیم.» وی «حفظ وحدت و انسجام» کشور، نقش مؤثر نمایندگان مجلس شورای اسلامی در حفظ و تحکیم انسجام اجتماعی و وحدت ملی و استمرار حضور آگاهانه و بازدارنده ملت مبعوث در تجمعات میدانی، اهتمام دولت و مجلس به همکاری در جهت گره‌گشایی از مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم و پیشبرد امور مرتبط با شرکای راهبردی کشور تأکید شد. رئیس‌مجلس نیز در این ملاقات، گزارش‌هایی از فعالیت نمایندگان ملت از شروع جنگ تحمیلی سوم تا کنون و برنامه‌های جاری و آینده مجلس برای حل مسائل و مشکلات کشور ارائه کرد.

◀ **دیدار سوم: قالیباف**

عصر چهارشنبه بود که خبر رسید محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی و رئیس هیأت مذاکره‌کننده ایرانی با حضرت آیت‌ا... سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی، دیدار و گفت‌وگو کرده است. خبری که نشان داد مسئولان در ارتباط تنگاتنگی با رهبر انقلاب بسر می‌برند و ایشان نیز نظارت و احاطه کامل را بر عملکردها دارد. در این دیدار نیز آخرین تحولات جنگ نظامی، اقتصادی و شناختی دشمن آمریکایی–صهیونی، بررسی و بر تقویت مؤلفه‌های قدرت کشور، نقش مؤثر نمایندگان مجلس شورای اسلامی در حفظ و تحکیم انسجام اجتماعی و وحدت ملی و استمرار حضور آگاهانه و بازدارنده ملت مبعوث در تجمعات میدانی، اهتمام دولت و مجلس به همکاری در جهت گره‌گشایی از مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم و پیشبرد امور مرتبط با شرکای راهبردی کشور تأکید شد. رئیس‌مجلس نیز در این ملاقات، گزارش‌هایی از فعالیت نمایندگان ملت از شروع جنگ تحمیلی سوم تا کنون و برنامه‌های جاری و آینده مجلس برای حل مسائل و مشکلات کشور ارائه کرد.

«آرمان ملی» سخنان زاکانی و ثابتی را بررسی می‌کند

نسخه تندروها برای پایان جنگ چیست؟

هم مورد توجه قرار داد. ثابتی در یک برنامه تلویزیونی معتقد است که مذاکره نقش تعیین‌کننده‌ای در پایان دادن به جنگ ندارد. او دو مورد مثال می‌زند که بدون مذاکره به پایان رسیده‌اند. دو موردی که ثابتی نقل می‌کند، از سوی مجری برنامه به چالش کشیده می‌شود. البته برخی در فضای مجازی از ثابتی دفاع و مثال‌های او را درست ارزیابی کرده‌اند. حال سوال این است که چرانتندروها بر این دیدگاه اصرار دارند که مذاکره راه مناسبی برای پایان دادن به درگیری نیست؟ البته بین را زاکانی و ثابتی تفاوت روشنی وجود دارد. اگرچه ثابتی نگاه تلخی به مذاکره دارد، زاکانی معتقد است که ایران می‌توانست شروطی را برای وارد شدن به مذاکره تعیین می‌کرد.

◀ **بی‌اعتمادی مطلق**

اما مقایسه سخنان زاکانی و ثابتی، بیش از آنکه فقط اختلافاً اندک دو چهره تندرو بر سر چگونگی مذاکره را نشان دهد، مسئله بنیادی‌تر را آشکار می‌کند که وقتی جریان سیاسی مذاکره را بی‌فایده دانسته و ادامه جنگ را راه رسیدن به پیروزی معرفی می‌کند، دقیقاً باید توضیح دهد که این جنگ قرار به چه هدف مشخصی برسد و علاوه بر آن تاجا باید برای آن هزینه پرداخت و در چه نقطه‌ای پایان خواهد یافت. عجیب این است که تندروهای نافی مذاکره اغلب از توضیح درباره این سوالات مهم خودداری کرده‌اند. آنچه که همه جریان‌های سیاسی بر آن تأکید دارند این است که آمریکایی‌ها غیر قابل اطمینان هستند و نمی‌توان به مذاکره با آمریکایی‌ها اعتماد کرد. عدم اعتماد ایرانی‌ها به آمریکایی‌ها به تجربه‌های گذشته برمی‌گردد و کسی هم نافی آن نیست. در عین حال پریش دشواری وجود دارد که اگر آمریکا قابل اعتماد نیست که نیست، اگر توافق را نقض می‌کند و اگر حتی پذیرش خواسته‌های ایران هم مانع جنگ بعدی نمی‌شود، ادامه جنگ قرار است چه مسأله‌ای را حل کند که مذاکره قادر به حل آن نیست؟

◀ **تعبیر تندروها**

موضع تندروها و کسانی مانند ثابتی با یک مشکل منطقی روبه‌رو است. اگر هیچ توافقی نمی‌تواند مانع جنگ آینده شود، آیا باید برای همیشه در وضعیت جنگی باقی ماند؟ و اگر پاسخ مثبت است، معیار موفقیت چنین سیاستی چیست؟ تضعیف توان

آرمان ملی

سیاست

گزارش

«آرمان ملی» نشست تروئیکای اروپا

۴ کشور منطقه را بررسی می‌کند

خاورمیانه و تنگه هرمز، محور حلقه استانبول

آرمان ملی: وضعیت منطقه خاورمیانه به باور بسیاری از تحلیلگران امنیتی و سیاسی مستقر در اروپا و آمریکا تا به این حد پیچیده، چنده‌جبهی و مبهم نبوده و اگر در کنار این مسائل از واژه «خطرناک» نیز استفاده کنیم، بیراه نگفته‌ایم. آنچه در شرایط کنونی و با نزدیک شدن به انتخابات کنست اسرائیل و میان دوره‌ای کنگره آمریکا باید مدنظر قرار بگیرد، این است که تهدیدهای لفظی ترامپ و نتانیاهو در امتداد یکدیگر موجب شده تا یک فضای مبهم درباره جنگ میان این دو با ایران و همچنین آینده تنگه هرمز، خلیج فارس و بالطبع خاورمیانه تا کانال سوئز زیر یک علامت سوال بزرگ قرار بگیرد؛ چراکه در طرف مقابل، ایران هم در حال پاسخ دادن به اظهارات، تهدیدات و اقدامات میدانی و سیاسی طرفین مقابل است. در این مسیر حدود سه هفته است که حالاکشورهای اروپایی و به خصوص سه کشور اصلی این بلوک سیاسی اقتصادی یعنی بریتانیا، آلمان و فرانسه که به عنوان تروئیکای اروپا شناخته می‌شوند، در حال ایفای نقش فعال تر سیاسی در این خصوص هستند و از سوی دیگر همین کشورها، حمایت از عربستان سعودی در جنگ یمن را به صورت همزمان در دستور کار خود قرار داده‌اند که نشان از احساس تهدید منافع راهبردی از سوی آنها دارد.

◀ **ترکیه و ایفای نقش مؤثر**

در این مسیر حالاًترکیه به عنوان تنها عضو مسلمان ناتو و کشوری که از حیث جغرافیایی به عنوان هاب اتصال آسیا و اروپا شناخته می‌شود، تلاش دارد با همکاری و نزدیک شدن به کشورهای اروپایی و همچنین کشورهای کلیدی منطقه مانند مصر، عربستان سعودی و حتی پاکستان نوعی از کشتگری مثبت را برای پایان دادن به این وضعیت منطقه در دستور کار قرار دهد. بر این اساس روز گذشته استانبول میزبان نشست وزرای خارجه ۷ کشور با محوریت مسائل منطقه از جمله شرایط تنگه هرمز بود. بر اساس گزارش منتشر شده از سوی خبرگزاری آناتولی، هاگان فیدان وزیر امور خارجه ترکیه در استانبول میزبان همتایان خود از مصر، پاکستان، عربستان، انگلیس، فرانسه و آلمان بوده و نکته مهم این است که این نشست برای اولین بار در این قالب برگزار می‌شود. آناتولی گزارش داده که این وزرا در مورد مسئله فلسطین، تحولات تنگه هرمز و یمن، تلاش برای پایان دادن به جنگ روسیه و اوکراین و راه‌های افزایش همکاری بین کشورهای شرکت‌کننده گفت‌وگو خواهند کرد. به موازات این روند، خبرگزاری فرانسه با انتشار این مطلب گزارش داد که آخرین تحولات مسائل منطقه‌ای بین‌المللی، به‌ویژه وضعیت یمن، جنگ غیرقانونی آمریکا علیه ایران، مسئله فلسطین، بحران روسیه و اوکراین و اهمیت احیا و تضمین آزادی کشتیرانی در تنگه هرمز و تنگه باب‌المندب، همچنین بررسی فرصت‌های همکاری و هماهنگی میان کشورهای منطقه از موضوعات مورد بحث در این دیدار بوده است.

◀ **محورهای گفت‌وگو**

این گروه همچنین نشستی با وزرای امور خارجه تروئیکای اروپا–انگلیس، فرانسه و آلمان برگزار کرد و همزمان وزیر امور خارجه ایتالیا نیز به این ابتکار پیوست. به گفته یک منبع مطلع خبرگزاری فرانسه، مسئله فلسطین، راهکار دو دولت، خشونت شهرک‌نشینان صهیونیست، تحولات یمن و تنگه هرمز و راه‌های پایان دادن به جنگ روسیه و اوکراین از موضوعات مورد بحث در این نشست بود. طبق گزارش این رسانه، قرار بوده فیدان در این نشست بر حمایت از امنیت عربستان سعودی در برابر حملات نیروهای مسلح یمن و بر ضرورت آزادی دائمی کشتیرانی در تنگه‌های هرمز و باب‌المندب تأکید کند اما به نظر می‌رسد که فعلاً موضوعی در اینباره اتخاذ نشده است. این در حالی است که همزمان با این نشست ۷ جانبه، همچنین کنفرانس میانجی‌گری استانبول، به میزبانی هاگان فیدان، وزیر امور خارجه ترکیه در هتل هیلتون بومونتی استانبول با موضوع «مشارکت‌ها و چشم‌اندازهای جدید برای صلح: میانجیگری در جهان در حال تغییر» برگزار شد و رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه طی پیام ویدیویی به نخستین کنفرانس میانجی‌گری استانبول اعلام کرد که ما معتقدیم که حتی در شدیدترین اختلافات، همیشه دری برای دیپلماسی وجود دارد. مسئله این است که بتوانیم اراده، شجاعت و صداقت خود را برای باز نگه داشتن آن در نشان دهیم. از سوی دیگر، نشست وزرای خارجه کشورهای عضو سازوکار «۲۴» (ترکیه، مصر، پاکستان، عربستان سعودی) به میزبانی هاگان فیدان، وزیر امور خارجه ترکیه در استانبول و در حاشیه نشست ۷ جانبه برگزار شد. سازوکار «۲۴» با مشارکت ترکیه، مصر، پاکستان و عربستان برای تقویت همکاری‌های منطقه‌ای تشکیل شده و تاکنون شش نشست وزیران خارجه برگزار کرده است.

◀ **ترکیه و اروپایی‌ها**

تجمع این نشست‌ها نشان از آن دارد که ترکیه تلاش می‌کند در شرایط فعلی به هر ترتیب که شده خود را در عرصه دیپلماسی منطقه‌ای فعال نشان دهد و باید توجه داشت که آنکارا در این مسیر به هر ترتیب که شده به دنبال کسب منافع خود است. باید توجه شود که ترکیه در توافق مکه در کنار سعودی ها قرار دارد و با پاکستان و قطر نیز روابط خوبی دارد. همچنین ای کشور در پرورنده غلات اوکراین به عنوان مزیان توافق امضا شده توسط کی‌یف، روسیه و سازمان ملل نقش خود را به عنوان یک میانجی تثبیت کرد و منفاعش را هم به دست آورد و حالا به نظر می‌رسد که نوبت به پرورنده کنونی خاورمیانه، تنگه هرمز و... است؛ اما سوال نهایی این است که آیا دولت‌های اروپایی در شرایط کنونی اجازه عرض اندام به آنکارا را خواهند داد؟